

MEHRIBON TARBIYACHI – BAXTLI BOLALAR GAROVI

Nishonova Oltinoy Bayoziddin qizi

Andijon viloyati jalaquduq tuman

2-DMTT tarbiyachisi,

UNIVERSITY OF ECONOMICS AND PEDAGOGY

3-bosqich talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada mehribon va emotsional jihatdan qo‘llab-quvvatlovchi tarbiyachining maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishidagi o‘rni ilmiy adabiyotlar asosida tahlil qilinadi. Zamonaviy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, tarbiyachi va bola o‘rtasidagi iliq, ishonchli va barqaror munosabat bolalarning ijtimoiy-emotsional moslashuvi, til rivoji, o‘quv faoliyatiga jalb etilishi va xulqiy barqarorligiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Shuningdek, guruhdagi emotsional qo‘llab-quvvatlash darajasi ham bolalarning savodga tayyorgarligi, matematik ko‘nikmalari va sinfdagi faolligi bilan bog‘liq ekani aniqlangan. Maqolada mehribon tarbiyachi shaxsining pedagogik, psixologik va tarbiyaviy ahamiyati yoritilib, baxtli bolalik muhiti ko‘p jihatdan tarbiyachining munosabati, muloqoti va emotsional madaniyati bilan belgilanishi asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: mehribon tarbiyachi, maktabgacha ta’lim, bola-tarbiyachi munosabati, emotsional qo‘llab-quvvatlash, psixologik farovonlik, ijtimoiy-emotsional rivojlanish, baxtli bolalik.

KIND EDUCATOR – A GUARANTEE OF HAPPY CHILDREN

Abstract. This article analyzes, on the basis of scholarly literature, the role of a kind and emotionally supportive educator in the development of preschool children. Modern studies show that a warm, trusting, and stable relationship between educator and child has a positive effect on children’s social-emotional

adjustment, language development, engagement in learning activities, and behavioral stability. It has also been found that the level of emotional support within the group is associated with children's readiness for literacy, mathematical skills, and classroom participation. The article highlights the pedagogical, psychological, and educational significance of the kind educator, and substantiates that a happy childhood environment is largely determined by the educator's attitude, communication, and emotional culture.

Keywords: kind educator, preschool education, educator-child relationship, emotional support, psychological well-being, social-emotional development, happy childhood.

ДОБРЫЙ ВОСПИТАТЕЛЬ – ГАРАНТИЯ СЧАСТЛИВЫХ ДЕТЕЙ

Аннотация. В данной статье на основе научной литературы анализируется роль доброго и эмоционально поддерживающего воспитателя в развитии детей дошкольного возраста. Современные исследования показывают, что тёплые, доверительные и устойчивые отношения между воспитателем и ребёнком положительно влияют на социально-эмоциональную адаптацию детей, развитие речи, их вовлечённость в учебную деятельность и поведенческую устойчивость. Также установлено, что уровень эмоциональной поддержки в группе связан с готовностью детей к обучению грамоте, математическими навыками и активностью в группе. В статье раскрывается педагогическое, психологическое и воспитательное значение личности доброго воспитателя, а также обосновывается, что атмосфера счастливого детства во многом определяется отношением воспитателя, его общением и эмоциональной культурой.

Ключевые слова: добрый воспитатель, дошкольное образование, отношения воспитателя и ребёнка, эмоциональная поддержка, психологическое благополучие, социально-эмоциональное развитие, счастливое детство.

Kirish. Maktabgacha ta'lim tizimida tarbiyachi shaxsi bolaning har tomonlama rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi eng muhim omillardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, ilk bolalik davrida bolaning hissiy xavfsizligi, o'zini qadrlashi, tengdoshlari bilan munosabat qurishi va ta'limiy jarayonga qiziqishi ko'p jihatdan kattalar, xususan, tarbiyachi bilan shakllangan kundalik munosabatlar sifati bilan belgilanadi. So'nggi tadqiqotlar bola-tarbiyachi munosabatidagi yaqinlik va ijobiy emotsional aloqa bolalarning til rivoji, sinfdagi faolligi va keyingi ta'lim bosqichlaridagi muvaffaqiyatiga xizmat qilishini ko'rsatmoqda.

Ilmiy manbalarda emotsional qo'llab-quvvatlovchi ta'lim muhiti alohida ahamiyatga ega deb baholanadi. CLASS tizimi bo'yicha o'tkazilgan sistematik sharh va meta-tahlil emotsional qo'llab-quvvatlash, guruhni tashkil etish va ta'limiy yordam sifati bolalarning rivojlanish natijalari bilan bog'liqligini ko'rsatgan. Xususan, guruhdagi yuqori emotsional qo'llab-quvvatlash bolalarning o'qishga munosabati, savodga tayyorgarligi va matematik ko'nikmalarini mustahkamlashda muhim omil bo'lib xizmat qilishi aniqlangan.

Shu bois "Mehribon tarbiyachi – baxtli bolalar garovi" degan fikr faqat tarbiyaviy shior emas, balki ilmiy asosga ega pedagogik xulosadir. Mehribon tarbiyachi bolaning nafaqat bilim olishiga, balki o'zini xavfsiz his etishiga, ijobiy his-tuyg'ularni boshqarishiga, ijtimoiy muhitga moslashishiga va tengdoshlari bilan sog'lom muloqot o'rnatishiga yordam beradi. Tarbiyachining emotsional kompetensiyasi, bolaga hurmat bilan yondashuvi va muammoli vaziyatlarda

sabrli munosabati bola farovonligining muhim shartlaridan biri ekanini yangi meta-tahliliy tadqiqotlar ham tasdiqlaydi.

Asosiy qism. Mehribon tarbiyachi maktabgacha ta'lim tizimida bolaning nafaqat bilim olishiga, balki uning ruhiy barqarorligi, ijtimoiy moslashuvi, emotsional farovonligi va shaxs sifatida shakllanishiga ta'sir ko'rsatadigan asosiy pedagogik omillardan biridir. Ilmiy tadqiqotlarda bola–tarbiyachi munosabatining sifati, ayniqsa, yaqinlik, ishonch, emotsional iliqlik va past darajadagi ziddiyat bilan tavsiflanuvchi aloqalar bolaning keyingi rivojlanish ko'rsatkichlari bilan chambarchas bog'liq ekani ko'rsatilgan [1]. Maktabgacha yoshdagi bola uchun tarbiyachi oddiy dars tashkilotchisi emas, balki kun davomida xavfsizlik, tushunish, qo'llab-quvvatlash va yo'naltirish manbai hisoblanadi. Shuning uchun tarbiyachining mehribonligi pedagogik jarayonning ikkinchi darajali hissiy komponenti emas, balki bolaning ta'limiy va tarbiyaviy muvaffaqiyatini belgilovchi muhim omildir.

Ilmiy adabiyotlarda bola–tarbiyachi munosabatining yaqinligi bolalarning maktabga tayyorgarligi, ijtimoiy ko'nikmalari va ta'lim jarayoniga jalb etilishi bilan bog'liq ekanligi qayd etiladi. Xususan, Palermo va hammualliflar olib borgan tadqiqotda tarbiyachi bilan iliq va yaqin munosabatdagi bolalarda akademik tayyorgarlik ko'rsatkichlari yuqoriroq bo'lishi, bu bog'liqlik esa qisman prosotsial xulq va tengdoshlar bilan sog'lom munosabatlar orqali izohlanishi ko'rsatilgan [1]. Bu holat shuni anglatadiki, mehribon tarbiyachi bolaning bilish faoliyatiga bilvosita emas, balki ancha chuqur mexanizmlar orqali ta'sir qiladi: bola o'zini xavfsiz his qilgan muhitda faolroq ishtirok etadi, topshiriqlarga ko'proq qiziqadi, savol berishdan tortinmaydi va o'z imkoniyatlarini erkinroq namoyon etadi.

Mehribon tarbiyachining yana bir muhim xususiyati shundaki, u guruhda psixologik jihatdan qulay mikroiklim yaratadi. Bunday muhitda bola xatodan qo'rqmaydi, o'z his-tuyg'ularini ifoda eta oladi, tengdoshlari bilan muloqotga

kirishishda kamroq xavotir sezadi. CLASS tizimiga bag'ishlangan sistematik sharh va meta-tahlilda emotsional qo'llab-quvvatlash, guruhni samarali tashkil etish va sifatli pedagogik o'zaro ta'sir bolalarning akademik hamda ijtimoiy-emotsional natijalari bilan bog'liq ekani ko'rsatilgan [2]. Bu natijalar tarbiyachining mehribonligi faqat axloqiy fazilat emas, balki o'lchanadigan va bola rivojiga amaliy ta'sir ko'rsatadigan professional kompetensiya ekanini tasdiqlaydi. Ayniqsa, maktabgacha yosh davrida bolalarning hissiy holati va o'quv faolligi bir-biri bilan uzviy bog'liq bo'lgani uchun emotsional qo'llab-quvvatlash darajasi ta'lim sifati bilan bevosita tutashadi.

Tadqiqotlarda emotsional qo'llab-quvvatlovchi tarbiyachi bolalarning savodga tayyorgarligi va matematik ko'nikmalari rivojida ham muhim omil sifatida namoyon bo'lishi aniqlangan. Futterer va hammualliflar olib borgan izlanishda yuqori emotsional qo'llab-quvvatlash bolalarning ta'limga ijobiy munosabati bilan savodxonlik natijalari o'rtasidagi bog'liqlikni kuchaytirishi ko'rsatildi [3]. Bu shuni anglatadiki, bolaning o'qishga bo'lgan ichki tayyorligi va motivatsiyasi tarbiyachining mehribon, sezgir va rag'batlantiruvchi munosabati bilan yanada samarali natijaga aylanadi. Demak, maktabgacha ta'limdagi hissiy-ijtimoiy muhitni kuchaytirish bilim natijalariga zid emas, aksincha, ularning muhim sharti hisoblanadi.

Mehribon tarbiyachi bolaning ijtimoiy xulqi va xulqiy muammolarining oldini olishda ham muhim rol o'ynaydi. So'nggi yillardagi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bola–tarbiyachi o'rtasidagi ziddiyatli munosabatlar bolalarda ijtimoiy ko'nikmalarning pasayishi, xulqiy muammolarning kuchayishi va keyingi bosqichdagi moslashuv qiyinchiliklari bilan bog'liq [4]. Paes va hammualliflarning tadqiqotida maktabgacha davrdagi tarbiyachi bilan ziddiyat keyinchalik bolalarning ijtimoiy ko'nikmalari pastroq bo'lishi bilan bog'langan [4]. Shundan kelib chiqib aytish mumkinki, mehribonlik tarbiyachining “yumshoqligi” emas, balki boladagi ziddiyat, qo'rquv va ichki beqarorlikni

kamaytirishga xizmat qiladigan pedagogik resursdir. Mehribon tarbiyachi bolaga intizomni inkor etmagan holda, uni hurmat, tushuntirish va sabr asosida olib boradi. Ana shu yondashuv bolada tashqi bosimga emas, ichki anglashga asoslangan xulqiy barqarorlikni shakllantiradi.

Bola–tarbiyachi munosabatining sifati bolaning til rivoji va sinfdagi faolligiga ham ta'sir ko'rsatadi. Rojas va hammualliflar tomonidan o'tkazilgan tadqiqotda ijobiy tarbiyachi–bola munosabatlari bolalarning sinfdagi jalb etilganligi va til ko'nikmalari bilan bog'liq ekani ko'rsatildi [5]. Ayniqsa, bolaning tarbiyachi va tengdoshlari bilan ijobiy o'zaro ta'siri uning nutqiy faolligini, o'z fikrini ifodalashini va kommunikativ tajribasini boyitadi. Bu esa keyingi ta'lim bosqichlarida muhim bo'lgan kognitiv va ijtimoiy kompetensiyalar uchun poydevor yaratadi. Demak, mehribon tarbiyachi bolaning baxtli bolaligini ta'minlash bilan birga, uning kelajakdagi ta'lim muvaffaqiyati uchun ham zamin hozirlaydi.

Mehribon tarbiyachining ahamiyati faqat bolaning tashqi xulqida emas, balki uning o'zini boshqarish va o'z his-tuyg'ularini tartibga solish qobiliyatlarida ham ko'rinadi. Rudasill va hammualliflar tadqiqotida maktabgacha davrdagi ijobiy tarbiyachi–bola munosabatlari bolalarning o'zini boshqarish ko'nikmalari rivojiga hissa qo'shishi ko'rsatildi [6]. O'zini boshqarish, diqqatni jamlash, kutish, navbatni saqlash, impulslarni nazorat qilish kabi ko'nikmalar aynan ilk bolalikda shakllanadi va bu jarayonda tarbiyachining hissiy sezgirligi katta ahamiyatga ega. Mehribon tarbiyachi bolaning hissiy holatini to'g'ri anglaydi, unga mos javob qaytaradi, qiyin vaziyatlarda tajovuz yoki sovuqlik bilan emas, tushunish va yo'naltirish bilan yondashadi. Natijada bola asta-sekin tashqi boshqaruvdan ichki o'zini boshqaruvga o'tadi.

Shuningdek, tadqiqotlar emotsional jihatdan qo'llab-quvvatlovchi guruh muhiti ayniqsa xavf guruhidagi bolalar uchun himoya omili bo'lishi mumkinligini ko'rsatadi. Emotsional qo'llab-quvvatlash yuqori bo'lgan sinf

muhitlari o'qishda yoki xulqda xavf omillari mavjud bo'lgan bolalar uchun ham ijobiyroq rivojlanish trayektoriyasini ta'minlashi mumkin [7]. Bu jihat maktabgacha ta'limda mehribon tarbiyachining ijtimoiy ahamiyatini yanada kuchaytiradi. Chunki ba'zi bolalar oilaviy, iqtisodiy yoki psixologik qiyinchiliklar tufayli bog'chaga emotsional ehtiyojlari yuqori holda keladilar. Ular uchun tarbiyachining mehribonligi oddiy yaxshi munosabat emas, balki kompensator va qo'llab-quvvatlovchi tarbiyaviy omildir.

Ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, mehribon tarbiyachi baxtli bolalar garovi degan fikr chuqur ilmiy asosga ega. Tarbiyachining bola bilan iliq, hurmatli, ishonchli va emotsional sezgir munosabati bolaning ijtimoiy-emotsional moslashuvi, akademik tayyorgarligi, til rivoji, xulqiy barqarorligi va o'zini boshqarish ko'nikmalariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi [1–6]. Shu sababli maktabgacha ta'lim sifatini oshirishda faqat dastur, metodika yoki moddiy sharoitlarni emas, balki tarbiyachining emotsional madaniyati, bolaga munosabati va mehribon pedagogik pozitsiyasini ham asosiy mezonlardan biri sifatida ko'rish zarur. Haqiqatan ham baxtli bola, avvalo, o'zini tushunadigan, qadrlaydigan va mehr bilan yo'naltiradigan tarbiyachi qo'lida shakllanadi.

Xulosa. Mehribon tarbiyachi maktabgacha yoshdagi bolalarning baxtli, sog'lom va har tomonlama barkamol rivojlanishida hal qiluvchi o'rin tutadi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, tarbiyachi bilan bola o'rtasidagi iliq, ishonchli va emotsional jihatdan barqaror munosabat bolaning ijtimoiy-emotsional moslashuvi, nutqiy faolligi, o'quv jarayoniga jalb etilishi, xulqiy barqarorligi hamda o'zini boshqarish ko'nikmalarining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bois mehribonlikni faqat shaxsiy fazilat sifatida emas, balki maktabgacha ta'lim samaradorligini ta'minlovchi muhim pedagogik omil sifatida baholash lozim.

Shuningdek, tarbiyachining emotsional qo'llab-quvvatlovchi pozitsiyasi guruhdagi psixologik iqlimni sog'lomlashtiradi, bolalarda xavfsizlik hissini

shakllantiradi va ularning tengdoshlari bilan munosabatlariga ijobiy ta'sir qiladi. Bunday muhitda bola o'zini erkinroq tutadi, o'z fikrini ifodalashga intiladi, yangi bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirishga faolroq kirishadi. Ayniqsa, erta yosh davrida bolaning ta'limga bo'lgan munosabati ko'p jihatdan hissiy tajriba bilan bog'liq bo'lgani uchun, tarbiyachining mehribonligi uning keyingi ta'lim bosqichlaridagi muvaffaqiyatiga ham mustahkam zamin yaratadi.

Yana bir muhim jihat shundaki, mehribon tarbiyachi nafaqat rivojlantiruvchi, balki himoya qiluvchi omil sifatida ham namoyon bo'ladi. Ayniqsa, turli xavf omillari ta'sirida bo'lgan, oilaviy yoki ijtimoiy qiyinchiliklarni boshdan kechirayotgan bolalar uchun tarbiyachining iliq munosabati, sabrli yondashuvi va qo'llab-quvvatlovchi muloqoti katta tarbiyaviy ahamiyatga ega. Bunday munosabat bola shaxsida o'ziga ishonch, daxldorlik hissi va ichki barqarorlikni kuchaytiradi.

“Mehribon tarbiyachi – baxtli bolalar garovi” degan fikr chuqur ilmiy asosga ega xulosadir. Bolaning baxtli bolaligi, avvalo, uni tushunadigan, hurmat qiladigan, hissiy ehtiyojlarini sezadigan va mehr bilan yo'naltira oladigan tarbiyachi faoliyati bilan chambarchas bog'liqdir. Shu sababli maktabgacha ta'lim tizimida tarbiyachining kasbiy tayyorgarligi bilan bir qatorda uning emotsional madaniyati, bolaga insoniy yondashuvi va pedagogik mehribonligini rivojlantirishga ham alohida e'tibor qaratish zarur. Ana shundagina ta'lim-tarbiya jarayoni chin ma'noda baxtli bolalikni ta'minlovchi muhitga aylanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Palermo F., Hanish L. D., Martin C. L., Fabes R. A., Reiser M. Preschoolers' academic readiness: What role does the teacher-child relationship play? // Early Childhood Research Quarterly. 2007. Vol. 22, No. 4. P. 407-422.
2. Perlman M., Fletcher B., Falenchuk O., et al. A Systematic Review and Meta-Analysis of a Measure of Staff/Child Interaction Quality (CLASS) in Early

Childhood Education and Care Settings and Child Outcomes // Early Childhood Research Quarterly. 2016. Vol. 36. P. 250–264.

3. Futterer J. N., Smythe H. A., Grimm K. J., Curby T. W. Emotional support moderates associations between preschool classroom learning environment and children's achievement // Early Childhood Research Quarterly. 2022. Vol. 60. P. 1–13.

4. Paes T. M., Mendez J. L., Merz E. C. The relations between teacher-child relationships in preschool and children's outcomes in kindergarten // Journal of Applied Developmental Psychology. 2023. Vol. 86. Article 101533.

5. Rojas N. M., Hartman S. C., Silver R. B. Preschool teacher-child relationships and children's expressive vocabulary: The mediating role of classroom engagement // Early Childhood Research Quarterly. 2021. Vol. 56. P. 77–89.

6. Rudasill K. M., Nesbitt K. T., Christopher M. E., Eckert T. L. Early Teacher–Child Relationships Promote Self-Regulation Development in Prekindergarten // International Journal of Environmental Research and Public Health. 2022. Vol. 19, No. 14. Article 8802.

7. Gasser L., Grütter J., Buholzer A., Wettstein A. Emotionally supportive classroom interactions and students' perceptions of their teachers as caring and just // Learning and Instruction. 2018. Vol. 54. P. 82–92.